

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук

Кулінченка Олександра Сергійовича

на дисертаційне дослідження **Волківської Діани Анатоліївни**

**«Розвиток лідерського потенціалу студентського активу в
університетському середовищі»,**

представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка

В умовах сьогодення суспільству не вистачає непересічних особистостей з прагненням до соціальної активності, здатних пропонувати нестандартні ідеї, згуртовувати навколо себе однодумців. У цьому контексті актуалізується проблема лідерства як соціальної позиції людини, сутність якої пов'язується зі здатністю об'єднати навколо себе однодумців для вирішення соціально значущих справ. Як засвідчує історія, лідерами переважно стають молоді люди, що підтверджує необхідність роботи з розвитку лідерського потенціалу у студентському середовищі.

Хочемо наголосити, що представлене дисертаційне дослідження Волківської Д. А. є одним з перших за шифром 13.00.05 – соціальна педагогіка, присвячене проблемам лідерства у студентському середовищі, що відповідно завдань державної молодіжної політики безумовно підтверджує його актуальність і новизну.

Ми засвідчуємо коректність формулювання об'єкта, предмета дослідження, відповідність і взаємообумовленість мети та завдань. Визначення основних позицій дисертації дає системне уявлення про обраний аспект роботи, її теоретичні засади та обумовлює структуру і логіку роботи, що представляє собою повний дослідницький цикл.

Особливістю теоретичної частини дослідження є багатовекторність аналітики, про що свідчить джерельна база дослідження, яка налічує 483 публікації, включаючи 53 англomовні. Автор детально аналізує підходи до базових понять дослідження «потенціал особистості», «лідер», «лідерство»,

«університет», «студентське самоврядування», здійснює їх порівняльну характеристику та подає власні визначення. Заслугує уваги дослідження теорій та концепцій лідерства, та обрання базовою концепцією лідерство-служіння, засади якої відповідають принципам соціальної педагогіки. Автор також пропонує структуру університетського середовища на засадах суб'єктного принципу та цілком правомірно наголошує, що завданням навчально-виховного процесу університету є створення умов для гармонійного розвитку та зростання особистості студента. Визначивши суб'єктом самоорганізації студентів студентський актив дослідниця зазначає про відсутність даного поняття у сучасній соціально-педагогічній науці та пропонує власні підходи до розуміння студентського активу. Здійснивши аналіз нормативно-правових, енциклопедичних та інших наукових джерел Волківська Д. А. визначає мету, завдання, функції та принципи діяльності студентського активу, а також презентує функціональну структуру студентського активу в університетському середовищі.

Все це уможливило такі вагомі теоретичні здобутки дослідження як визначення понять «лідерський потенціал особистості», «університетське середовище», «студентський актив», «лідерський потенціал студентського активу в університетському середовищі», «розвиток лідерського потенціалу студентського активу в університетському середовищі»; виокремлення компонентів та складових лідерського потенціалу особистості. Застосовуючи методи порівняння та систематизації у процесі опрацювання значної кількості монографічних, дисертаційних та інших наукових робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, дисертантка в результаті своїх досліджень цілком логічно використовує їх як підґрунтя для визначення критеріїв, показників та рівнів розвитку лідерського потенціалу студентського активу.

Волківська Д. А. надзвичайно ретельно провела експериментальну частину дослідження. Розроблений (анкета) та підібраний (психологічні методики) нею діагностичний інструментарій дозволив отримати необхідні дані відповідно визначених критерії та показників розвитку лідерського

потенціалу студентського активу в університетському середовищі. Переконаючою є також кількість задіяних у експерименті співробітників університету (271 особа).

Базуючись на результатах констатувального етапу експерименту дисертантка ґрунтовно характеризує виокремлені нею соціально-педагогічні умови розвитку лідерського потенціалу студентського активу. Хочемо відзначити наукову сміливість авторки щодо формулювання умови сповідування цінності лідерства в університетському середовищі, яка є дійсно інноваційною, всебічно представленою і аргументованою авторкою, а її впровадження потребує складної підготовки. Що стосується умови «стимулювання студентського активу до різних видів суспільно корисної діяльності», яка також чітко обґрунтована, то варто відзначити, що вона надає дослідженню яскравого соціально-педагогічного забарвлення.

Вважаємо за необхідне відмітити виважений підхід дисертантки щодо системного бачення процесу розвитку лідерського потенціалу студентського активу, що знаходить підтвердження як у теоретичній частині роботи, так і при описі процедури та змісту формувального етапу експерименту. Волківською Д. А. запропоновано змістовно-методичне забезпечення розвитку лідерського потенціалу студентського активу, яке містить сукупність організаційних форм роботи не лише зі студентським активом, а й із суб'єктами соціально-виховної роботи університету.

Саме тому представлене дослідження має значну практичну значущість. Такі розроблені та впроваджені дисертанткою форми як методичні посиденьки, диванник, монстрація, «непам'ятка», лідерська експедиція, дискусійний вуличний центр, марафон мотиваційних роликів, виїзний діагностичний пункт безперечно урізноманітнюють та збагачують технологічний інструментарій фахівців, які працюють зі студентською молоддю. Нам також імпонує кількість масових (тематичні дні, пікнік, вечірка, фестиваль) та конкурсних форм роботи (брейн-ринг, інтелектуальна гра, конкурси «Лідер року», «Я лідер», «Розплющ очі»), сучасні назви проведених заходів.

В межах змістовно-методичного забезпечення автором розроблено програму «Майстерня лідерства-служіння». На відміну від існуючих в практиці програм соціально-педагогічної роботи з студентською молоддю, пропонуваній авторкою комплекс є інноваційним за своїм змістом та структурою, адже спрямований на розвиток показників за усіма критеріями розвитку лідерського потенціалу студентського активу, враховує індивідуальний підхід до кожного студента, передбачає саморозвиток лідерського потенціалу студентського активу. Різноманіття форм та методів роботи в межах тренінгової частини програми, а також розроблене «Портфоліо лідера» свідчать про нестандартний підхід автора до проблеми розвитку лідерського потенціалу студентського активу. Упровадження такого комплексу в практику навчально-виховної роботи вишу буде сприяти результативності роботи зі студентською молоддю в університетському середовищі.

Реалізація студентським активом соціальних проектів, організація студентських клубів для студентів, проведення соціальної рекламної кампанії надає соціальної значущості проведеній роботі та розвінчує уявлення про розвиток лідерського потенціалу як процесу механічного набуття відповідних знань та компетентностей, засвідчуючи, що наразі це є актуальною соціально-педагогічною проблемою. Участь у суспільно корисній діяльності не лише сприяє розвитку лідерського потенціалу, а й перетворює студентський актив у рушія суспільних перетворень, здатного поліпшувати життя громади та суспільства.

Подальше впровадження розробленого автором начального курсу «Лідерство у студентському середовищі» та проекту «Концепції розвитку університетського середовища на засадах лідерства-служіння» сприятиме утвердженню культури лідерства у вітчизняних вищих навчальних закладах.

Послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, які надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти й завершеності. Заслуговує схвалення прагнення дисертанта до лаконічних висновків та узагальнень після окремих масивів матеріалу, що

забезпечило чітку структурованість роботи. Потрібно також відзначити інформаційну значимість додатків, які майже дорівнюють об'єму основного тексту.

Загальні висновки сформульовані чітко й повно, розкривають, відповідно до поставлених завдань, основні надбання та результати дослідження. В опублікованих за темою дисертації працях висвітлено основні положення, одержані у процесі наукового пошуку. Зміст дисертації повною мірою відображено в авторефераті.

Аналізуючи дисертацію як синтезований результат теоретико-емпіричного дослідження, маємо звернути увагу на окремі упущення, а також висловити автору деякі побажання.

1. Запропонований автором підхід до розуміння студентського активу, безперечно дозволяє охопити більшу кількість студентів та зменшує роль ієрархічних відносин у студентському середовищі. Та, на нашу думку, такий підхід створює певні труднощі при виокремленні студентів, які належать до категорії «активісти». Тому потрібно було доповнити дисертаційне дослідження поясненням, яким чином було сформовано вибірку респондентів на констатувальному етапі експерименту.

2. Автор зазначає, що завдяки впровадженню соціально-педагогічних умов розвитку лідерського потенціалу студентського активу в університетському середовищі на констатувальному етапі експерименту зафіксовано позитивні зрушення у суб'єктів соціально-виховної роботи університету у бік підвищення рівня зацікавленості у розвитку лідерського потенціалу студентського активу та активного включення у діяльність студентського активу. Зважаючи на чисельність даної категорії суб'єктів, які брали участь в експерименті, ми вбачаємо необхідність у підкріпленні даних висновків цифровими даними та унаочненні результатів у вигляді таблиць та діаграм, що на нашу думку, значно б оптимізувало підтвердження ефективності проведеної роботи.

3. У роботі автор говорить про вплив «стихійного лідерства» на розвиток особистості. Відтак, маємо міркування : «Що робити зі студентами-

інтровертами, які, можливо, мають лідерський потенціал, та в силу психологічних особливостей не потрапили до студентського активу?». Можливо, варто деталізувати можливості університетського середовища, які покликані сприяти розвитку лідерського потенціалу студентського активу без допомоги спеціально створених умов.

4. Аналізуючи концепцію лідерства-служіння, автор базується, переважно на положення зарубіжних досліджень. Це пов'язано з недостатньою кількістю напрацювань означеної проблеми у вітчизняній науці. Зважаючи на ґрунтовний аналіз концепції та активне використання її положень у дисертації, радимо автору деталізувати чому саме вона стала базовою, а також запропонувати власне бачення лідерства-служіння та його особливостей, що примножило б вітчизняний наробок з даної проблематики. Окремі висловлені зауваження та побажання є дискусійними і не применшують високої оцінки наукового рівня дисертації, яка є вагомим внеском у розробку проблеми лідерства в освітньому середовищі.

Дисертаційне дослідження «Розвиток лідерського потенціалу студентського активу в університетському середовищі» є завершеним науковим дослідженням та відповідає за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», а його автор – Волківська Діана Анатоліївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,

проректор з адміністративно-господарської

та соціально-виховної роботи

Київської державної академії водного транспорту

імені гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного

Кулінченко О. С.

Кулінченко О. С.
Завідуючий
Університету

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]